

О. Л. Богашко, к. е. н., доцент,
ПВНЗ „Європейський університет”, Уманська філія
м. Умань

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація

Проаналізовано основні теоретичні підходи до визначення поняття національної інноваційної системи, розкрито її сутність та функції. Простежено формування концептуальних засад розвитку національної інноваційної системи в Україні. Досліджено склад елементів і типи взаємозв'язків між ними, які формують інституційну структуру національної інноваційної системи. Розглянуто практичні питання щодо організації функціонування національної інноваційної системи в Україні та визначено роль і завдання державних органів влади в цьому процесі. Узагальнено значення національної системи у підтриманні інноваційної активності. Виявлено основні проблеми становлення й розвитку інноваційної системи України та запропоновано шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, національна інноваційна система, структура національної інноваційної системи.

А. Л. Богашко, к. э. н., доцент,
ЧВУЗ „Европейский университет”, Уманский филиал
г. Умань

ИССЛЕДОВАНИЕ СПЕЦИФИКИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИННОВАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Аннотация

Проанализированы основные теоретические подходы к определению понятия национальной инновационной системы, выявлено ее сущность и функции. Раскрыто формирование концептуальных основ развития национальной инновационной системы в Украине. Исследованы состав элементов и типы взаимосвязей между ними, которые формируют институциональную структуру национальной инновационной системы. Рассмотрены практические вопросы по организации функционирования национальной инновационной системы в Украине и определены роль и задачи государственных органов власти в этом процессе. Обобщено значение национальной системы для поддержания инновационной активности. Выявлены основные проблемы становления и развития инновационной системы Украины и предложены пути их решения.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, национальная инновационная система, структура национальной инновационной системы.

O. L. Bogashko, Ph.D. in Economics,
PHEI „European University”, Uman Branch,
Uman

RESEARCH OF FEATURES OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT NATIONAL INNOVATION SYSTEM UKRAINE

Annotation

The basic theoretical approaches to the definition of the national innovation system, reveals its nature and function. The formation of the conceptual foundations of the national innovation system in Ukraine. Studied the composition of elements and types of relationships between them, which form the institutional structure of the national innovation system. Practical issues concerning the functioning of the national innovation system in Ukraine and the role and tasks of public authorities in the process. Generalized system of national importance in the maintenance of innovative activity. The basic problem of the formation and development of the innovation system of Ukraine and the proposed solutions.

Keywords: innovation infrastructure, national innovation system, the structure of the national innovation system.

Постановка проблеми. В умовах формування інноваційної моделі економіки України зростає значущість державного регулювання інноваційних процесів, спрямованих на створення засад стабільного соціально-економічного розвитку. Інноваційна діяльність у сучасних умовах забезпечує високий рівень конкурентоздатності та виступає основою динамічного розвитку економічної системи. Саме тому наприкінці ХХ ст. у ряді країн почали формуватися інноваційні системи, що підтримувались державою та дозволили забезпечити підвищення інтенсивності розвитку їх економік за рахунок використання ефективних механізмів отримання, передачі та використання в господарській діяльності нових знань і технологій.

У зв'язку з цим, зростають актуальність та вагомість як теоретичних, так і практичних досліджень сутності, функцій та закономірностей розвитку української національної інноваційної системи. Великого значення набуває опрацювання механізмів управління інноваційними процесами з метою забезпечення здатності інститутів суспільства

реалізувати інноваційні пріоритети розвитку. Важливим при цьому є формування ефективних систем державного управління з використанням накопиченого світового досвіду щодо реалізації внутрішньої та зовнішньої інноваційної політики на засадах взаємодії адміністративних, наукових та бізнесових сфер діяльності. Вирішення проблеми розвитку національної інноваційної системи виступає однією із першочергових задач в умовах глобалізації.

Аналіз досліджень і публікацій. Засновниками теорії формування національної інноваційної системи вважаються К. Фрімен (Інститут дослідження наукової політики, Великобританія), Б.-А. Лундвал (Університет м. Упсала, Швеція) та Р. Нельсон (Колумбійський університет, США), які проаналізували розвиток інноваційної діяльності в різних країнах і на цій основі дали визначення поняттю національної інноваційної системи. Так, К. Фрімен розглядає її як мережу інститутів у державному та приватному секторах, чия діяльність і взаємозв'язки сприяють розробці, імпорту й проникненню нових технологій [1]. Особливістю такого підходу до визначення національної інноваційної системи є інституційний аспект інноваційної діяльності. Б.-А. Лундвал розкриває її як сукупність елементів та їх взаємозв'язків, які забезпечують створення, розповсюдження й використання нових і економічно корисних знань, які локалізовані в межах кордонів національної держави [2]. Характерною рисою цього підходу є розгляд питань взаємовідносин між виробниками та користувачами нових знань і технологій. Р. Нельсон вважає, що національна інноваційна система – це сукупність організацій, взаємодія яких визначає інноваційний розвиток національних фірм [3]. У цьому випадку основний акцент робиться на дослідженні проблеми формування науково-технічної політики.

Аналіз визначень національної інноваційної системи формує підґрунтя для відокремлення загального й розкриття сутності інноваційної

системи як сукупності організацій та інститутів, які взаємодіють у процесі виробництва, розповсюдження, використання нових знань і технологій у межах кордонів національної держави.

Постановка завдання. Актуальність означених питань та необхідність проведення подальших наукових розробок з метою активізації інноваційних процесів в Україні зумовили вибір теми й мети дослідження. Метою даної публікації є висвітлення теоретичних підходів до визначення сутності і функцій інноваційної системи, а також надання практичних рекомендацій щодо становлення і розвитку національної інноваційної системи України.

Методичним інструментарієм, що дозволяє досягнути мети, виступає історичний метод, узагальнення та систематизація.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення поглядів К. Фрімена, Б.-А. Лундвала та Р. Нельсона на предмет теоретичного осмислення передумов розвитку національної інноваційної системи надало можливість сформулювати такі основні методологічні принципи розвитку концепції інноваційної системи:

1) економіка будь-якого рівня являє собою динамічну систему, ядро якої складає сукупність виробничих сил, організаційно-економічних відносин, взаємозв'язаних і постійно взаємодіючих між собою. Така система має цілісність, пропорційність складових її підсистем та елементів, стійкість до зовнішнього впливу, здатність до автономного функціонування й до створення внутрішніх факторів саморозвитку;

2) головними факторами економічної динаміки господарської системи виступають інновації та наукові дослідження, які складають основу сучасної конкуренції;

3) знання є стратегічним ресурсом економіки інноваційного типу, а національна інноваційна система – її інституційною основою;

4) національна інноваційна система формується та розвивається, виходячи з оптимального співвідношення (для даної економічної системи) факторів екстенсивного й інтенсивного шляху розвитку. Якщо перший шлях визначає збільшення обсягів виробництва та продаж за рахунок, перш за все, кількісних факторів-ресурсів, доступність яких забезпечена станом справ в економіці, то другий тип забезпечує економічне зростання за рахунок використання якісних факторів, які втілюють нові досягнення науки, нові можливості, знання. При цьому важливі не просто нова техніка, технології, кваліфікація кадрів, а їх раціональне співвідношення, що дає можливість отримати додаткові синергетичні ефекти від їх використання;

5) національна інноваційна система формується на основі збалансованого застосування державних і ринкових механізмів регулювання з урахуванням особливостей і рівня соціально-економічного розвитку окремих територій.

Практично вищеназвані науковці сформувавши два основних підходи до дослідження інноваційних систем, які активно використовуються в сучасних дослідженнях: американський (Р. Нельсон) та європейський (К. Фрімен, Б.-А. Лундвал). У рамках першого, інноваційна система розглядається у вузькому сенсі, у контексті „національних наукових систем” і „національних технологічних політик” [4]. Центральне місце в дослідженнях займають систематичні зв'язки між науково-дослідними лабораторіями фірм, науковими та технологічними організаціями, у тому рахунку університетами, і державною політикою. Аналіз включає ринки знань, захист прав власності, фінансові ринки в аспекті венчурного капіталу. Рідко в рамках цього напряму розглядаються питання освіти та навчання, промислових зв'язків і ринку праці.

У рамках європейського підходу інноваційна система розглядається в широкому сенсі, виходячи з розуміння інновації як кумулятивного,

інтерактивного процесу. Її формують організації та інститути. Перші представлені фірмами (постачальниками, споживачами, конкурентами), університетами, організаціями венчурного капіталу, державними агенціями інноваційної політики. Другі – звичками, рутинами, правилами, законодавством, яке регулює зв'язки між людьми, групами, організаціями. Вони виступають правилами гри.

Формування кожного підходу ґрунтується на розумінні економічної специфіки країни. Америка характеризується домінуванням фірм, які працюють у сфері передових технологічних і наукових досліджень. Формалізовані наукові знання та високотехнологічні інвестиції виступають найбільш важливими ресурсами економічного зростання.

У більшості малих і середніх за розміром індустріальних країн формалізовані наукові знання та високотехнологічні інвестиції є, безумовно, важливими, але не критичними ресурсами економічного зростання. Інвестиції в низькотехнологічні сектори можуть також внести значний вклад в економічне зростання [5]. Принаймні в малих країнах зростання залежить від широкого переліку факторів, і не тільки від формалізованих наукових знань і високотехнологічних інвестицій. Так, Б.-А. Лундвал акцентує увагу на таких чинниках, як освіта, дифузія знань, структурна гнучкість економіки, довготермінові відносини між фірмами (особливо між виробниками та користувачами технологій) тощо [2].

Сучасне трактування національної інноваційної системи, згідно з думкою експертів організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), це – сукупність інститутів приватного та державного секторів, які індивідуально та в процесі взаємодії обумовлюють розвиток і розповсюдження новітніх технологій, створюють передумови для розробки й упровадження державної інноваційної політики [6]. Таким чином, інноваційна система – сукупність взаємопов'язаних інститутів організаційного і правового характерів, які сприяють виникненню нових

наукових знань, розвитку і передачі прогресивних технологій, що обумовлюють рівень інноваційної конкурентоспроможності держави та, відповідно, приріст ВВП за рахунок виробництва і реалізації інноваційної продукції.

За специфікою організації інноваційної діяльності множина моделей інноваційних систем поділяється за різноманітними критеріями: ступенем інтегрованості у світове господарство, особливостями регулювання інноваційної діяльності; ступенем інноваційного розвитку суб'єктів господарювання (швидкість розробки та впровадження інновацій, домінуючі моделі інноваційної діяльності), структурою інновацій за сферами з виявом домінуючих сфер їх впровадження, стратегічними пріоритетами, питомою вагою інновацій у ВВП тощо.

Так, за ступенем інтегрованості у світове господарство вирізняються дві крайні моделі – закрита та відкрита, що визначають певні „полюси”, між якими знаходиться множина реальних моделей інноваційних систем зі своєю специфікою. Закрита модель національної інноваційної системи характеризується ізольованістю від впливів інших країн. Відкрита модель характеризується відсутністю перешкод щодо руху знань, ресурсів, результатів інноваційної діяльності між країнами.

За формою регулювання інноваційних процесів моделі національних інноваційних систем поділяються на такі, що регулюються переважно ринком, державою або є змішаними, що не виключає вирішальної ролі держави у формуванні інноваційної системи.

За рівнями економічної структури інноваційні системи поділяються на персональні, локальні, регіональні, національні, континентальні та глобальну [7].

Аналіз досліджень та публікацій, присвячених особливостям становлення національної інноваційної системи дозволяє з'ясувати її багатовимірність і масштабність. Певний рівень розвитку продуктивних

сил і виробничих відносин у кожній окремій країні визначає зміст й інтенсивність інноваційних процесів, їх національну специфіку та модель інноваційної системи, що ґрунтується на потенціалі національного інтелектуального капіталу, розвитку перспективних форм інноваційного підприємництва, підвищенні престижу наукової праці, формуванні засад інтеграції окремих інноваційних елементів у єдину національну інноваційну систему.

Формування інноваційної системи охоплює всі рівні господарювання національної економіки. На мікрорівні відбувається інтенсифікація залучення економічних суб'єктів та фірм різних форм власності до інноваційної діяльності, включаючи механізми їх взаємодії та взаємовпливу, а на макрорівні – розширення та поглиблення зв'язків між економічними суб'єктами завдяки підвищенню мобільності факторів і результатів інноваційної діяльності через механізми регіональної та міжнародної співпраці.

Концепція національної інноваційної системи посідає все більш значне місце в сучасній економічній науці. В основу концепції покладено відмову від спрощеної моделі зв'язків між інтелектуальним потенціалом суспільства та його реалізацією з метою соціально-економічного розвитку. Така система допускає безпосередню взаємодію суспільних та державних інституцій, освітніх установ та бізнесових структур.

Г. Капрон та М. Сінцера виділяють п'ять типів взаємозв'язків, які формують інституційну структуру національної інноваційної системи [8]:

1. Інституційні зв'язки, що відображають вплив держави на формування середовища розвитку інноваційної системи: науково-технічна та освітня політика, регулювання трудових відносин, економічна, промислова, торговельна, фіскальна, монетарна, інфраструктурна, регуляторна політика.

2. Просторові інституційні зв'язки, які забезпечують інтегрованість, виникають на чотирьох рівнях прийняття рішень: локальному, регіональному, національному та міжнародному.

3. Інструментальні інституційні зв'язки являють собою набір інструментів та важелів державного стимулювання інноваційної діяльності. Це інструменти фінансового та матеріально-технічного забезпечення інноваційного процесу, стимулювання дифузії інновацій, регулювання інфраструктури НДДКР та інструменти розвитку людського капіталу.

4. Міжорганізаційні інституційні зв'язки є основними серед взаємозв'язків у межах інноваційної системи. Вони характеризують відносини між функціонально диференційованими учасниками інноваційного процесу – інноваційно активними приватними підприємствами, вищими навчальними закладами, науково-дослідними інститутами, технологічними посередниками та державними органами, що формують інноваційну політику. До них належать такі чотири види взаємодії:

- взаємодія між підприємствами (науково-дослідні СП, науково-технічні альянси, перехресне ліцензування та інші форми науково-технічного співробітництва);
- зв'язки між підприємствами, університетами та громадськими дослідними інститутами (технопарки, технополіси, спільні дослідження, патенти у співтоваристві, спільні публікації, конференції);
- дифузія знань та технологій у виробничу практику підприємств;
- мобільність персоналу (рух науково-технічного персоналу між громадським та приватним секторами).

5. Секторальні (галузеві) інституційні зв'язки визначають вплив інституційної структури інноваційної системи на технологічну структуру

виробництва, характер виробничої спеціалізації та конкурентоспроможність країни.

Таким чином, національна інноваційна система постає як механізм, який робить взаємодію (комунікації) елементів системи – учасників інноваційного процесу – впорядкованою, знижує транзакційні витрати і витрати ресурсів, при цьому прискорюючи і підвищуючи результативність всіх процесів. Це зумовлено низкою специфічних ефектів: а) ефект синергії – об'єднання зусиль і ресурсів на реалізацію спільних функцій і підвищення за рахунок цього сукупної ефективності; б) мережений ефект – формування інституційних і соціальних мереж, що дозволяє прискорити пошук партнера, розширити соціальне середовище інновацій і соціальну базу інноваційної діяльності; в) ефект концентрації – досягнення зосередженості необхідних ресурсів у територіальному і структурно-функціональному аспектах; г) ефект акумуляції – забезпечення явища локального нагромадження необхідних ресурсів для здійснення інноваційної діяльності; д) ефект мобілізації – приведення у стан готовності всіх наявних ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності; е) ефект мобільності – забезпечення спрямування ресурсів у ті сфери, де вони є необхідними, а також перерозподіл ресурсів на користь пріоритетних та/або найбільш ефективних напрямків. Зазначені ефекти фокусуються на виконанні основної функції національної інноваційної системи – інтеграції науки і виробництва для здійснення інноваційної діяльності з більш високими якісними параметрами.

Отже, національна інноваційна система передбачає складну організаційну структуру, різноманіття взаємодоповнюючих видів діяльності, встановлення горизонтальних, вертикальних та змішаних зв'язків між суб'єктами й структурними складовими, а також інтеграцію з іншими інноваційними системами. Сьогодні національна інноваційна система України має таку структуру (табл. 1).

Таблиця 1

Структура національної інноваційної системи України [6, с. 87]

№ з/п	Складові національної інноваційної системи	Завдання	Функції
1. Підсистема генерування та розповсюдження знань			
	Національна академія наук України, університети, науково-дослідницькі центри	Генерування та розповсюдження знань	Проведення фундаментальних і прикладних досліджень, розробок, підготовка наукових кадрів
2. Інноваційна інфраструктура			
2.1. Виробничо-технологічні структури			
Технопарки	Інноваційно-технологічні та інжинірингові фірми	Проведення НДДКР, виробництво дослідницьких зразків	Випуск інноваційної продукції
Інноваційно-технологічні центри			
Бізнес-інкубатори			
Інноваційно-технологічні та інжинірингові фірми			
	Аналітичні і статистичні центри, інформаційні бази і мережі	Забезпечення високої якості інформаційного забезпечення об'єктів інноваційної діяльності	Інформаційне забезпечення наукової, технологічної і виробничої діяльності спеціалістів
2.3. Фінансові структури			
	Бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові фонди, кредитно-гарантійні організації небанківського сектору, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність	Забезпечення фінансової бази інноваційного процесу	Фінансування інноваційних досліджень, розробок
2.4. Університети, освітні центри			
	Навчальні фірми, організації з підготовки і перепідготовки кадрів в області інноваційно-технологічного менеджменту	Створення кадрового потенціалу інноваційної системи	Організація та здійснення ефективного навчального процесу кадрів у сфері інноваційно-технологічного менеджменту
2.5. Система експертизи			
	Центри, які надають експертні висновки для виробників, інвесторів, страхових служб	Забезпечення якісною експертною інформацією	Надання експертних висновків для виробників, інвесторів, страхових служб
2.6. Система захисту інтелектуальної власності			
	Система патентування, ліцензування і консалтингу	Забезпечення авторських прав винахідників	Проведення патентування та ліцензування інновацій
2.7. Центри сертифікації, стандартизації й акредитації			
	Система сертифікації, стандартизації й акредитації	Забезпечення відповідності новостворюваних продуктів і послуг вітчизняним та світовим стандартам якості	Проведення сертифікаційних досліджень, стандартизації та акредитації інновацій

Важливу роль у структурі національної інноваційної системи України відіграють державні і приватні організації, що відносяться до інноваційної інфраструктури та забезпечують розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу. До них належать (табл. 1):

- виробничо-технологічні структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори та інжинірингові фірми);
- об'єкти інформаційної системи (аналітичні, статистичні центри, інформаційні бази і мережі);
- заклади з підготовки та перепідготовки кадрів у галузі технологічного менеджменту;
- фінансові структури (фонди бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові);
- система експертизи (центри, спроможні зробити експертні висновки для виробників, інвесторів, страхових служб тощо);
- об'єкти патентування, ліцензування й консалтингу;
- система сертифікації, стандартизації та акредитації.

Інноваційна інфраструктура виступає сполучною ланкою між результатами наукових досліджень і ринком. Вона забезпечує рух потоків інформації, знань, технологій та взаємодію між різними інституціональними структурами. Основними її елементами є інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії та фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), технологічні парки (технопарки), інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві), інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу), консалтингові (консультаційні) фірми, телекомунікаційні й торгові мережі тощо.

Усі об'єкти інноваційної інфраструктури мають працювати узгоджено, не створюючи перешкод протягом усього циклу інноваційного

процесу: від проведення наукових досліджень і розробок до створення, освоєння виробництва та виведення на ринок нової наукомісткої продукції. Глибина взаємодії між об'єктами інфраструктури визначає темпи та динаміку інноваційного розвитку держави. А тому, ключовими принципами функціонування інноваційної інфраструктури в Україні повинні стати:

- поширення її в усіх регіонах у вигляді інноваційно-технологічних центрів, бізнес-інкубаторів тощо, які можуть вирішувати завдання функціонально повного інноваційного циклу;
- універсальність, що дає можливість забезпечити реалізацію інноваційного проекту в будь-якій галузі виробництва або обслуговування;
- професіоналізм, що ґрунтується на якісному обслуговуванні замовника або споживача;
- конструктивність, що забезпечується орієнтацією на кінцевий результат;
- високий рівень науково-технічного потенціалу;
- кадрова забезпеченість, насамперед керівниками інноваційних проектів і можливість постійного оновлення персоналу інноваційної інфраструктури;
- фінансова забезпеченість;
- високий рівень інструментальних засобів, що сприяють прискоренню отримання кінцевого результату;
- гнучкість, що забезпечує пристосування інноваційної інфраструктури до вимог ринку та зовнішньої кон'юнктури [8].

Отже, поширення технологій і виробництв постіндустріальної економіки обумовлює домінування інноваційного економічного зростання що, у свою чергу потребує створення комплексної національної інноваційної системи з відповідною інфраструктурою та більш тісного взаємозв'язку наукових досліджень, розробок з процесом виробництва. За

таких умов інновації стають постійно діючим фактором розвитку, а національні інноваційні системи – складовими механізмів функціонування економіки. За таких умов необхідне становлення власних інноваційних пріоритетів та активніша участь держави в інституційному забезпеченні інноваційних змін.

Можна зазначити, що метою функціонування будь-якої національної інноваційної системи є забезпечення розвитку економіки держави на базі досягнень науково-технічного прогресу. У кожному конкретному випадку пріоритети розвитку національної інноваційної системи визначаються загальнодержавною макроекономічною політикою, нормативно-правовим забезпеченням, формами прямого та опосередкованого державного регулювання, станом науково-технологічного та промислового потенціалу, масштабами внутрішнього ринку, а також культурними традиціями, звичаями й особливостями країни.

Роль держави в формуванні національної інноваційної системи особливо важлива: вона формує законодавчу базу інноваційної системи, розробляє концепції, стратегії, програми інноваційного розвитку та залучає до їх виконання бізнес-структури і державні підприємства, організації; фінансує значну частину наукових розробок, в першу чергу, фундаментальних. Шляхом утримання та розвитку освітньої системи держава забезпечує відтворення знань, що є основою інноваційного процесу. У розвинених країнах роль держави в регулюванні інноваційної діяльності більш висока ніж у регулюванні звичайної економічної діяльності, що забезпечує високий рівень інноваційного розвитку.

В Україні стратегію інноваційного розвитку української економіки вперше було проголошено в Посланні Президента до Верховної Ради України у 2000 році. Відповідно до проголошених цілей було створено нормативно-правову базу, засновано технологічні парки та надано пільги

інноваційно-активним підприємствам, проте рівень інновативності економіки залишається не достатньо високим.

Серед недоліків у формуванні національної інноваційної системи України можна виділити:

- відсутність теоретико-методологічної основи побудови національної інноваційної системи;
- недосконалість стратегії переходу країни до інноваційної моделі розвитку, неналежне використання методів наукового планування на всіх рівнях управління;
- вади нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності, поширення практики ігнорування законодавства або зупинення дії статей законів, які стосуються фінансування та стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності;
- неефективність адміністративно-організаційної структури управління науково-технічною та інноваційною діяльністю;
- невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні вимогам інноваційного розвитку;
- повільне формування в Україні сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції, інфраструктури інноваційної діяльності, що, безумовно, стримує процеси комерціалізації результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

Поміж причин незадовільного стану функціонування національної інноваційної системи можна виділити не лише економічні і організаційно-правові, але й соціальні фактори, зокрема недостатній рівень інноваційної культури суспільства. Остання виступає невід'ємною складовою інноваційного потенціалу, характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого впровадження в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах. Слід зазначити, що на

рівень інноваційної культури впливають, перш за все, об'єктивні чинники. Завжди існує певне протиріччя між суспільною потребою в інноваціях та інноваційною інертністю суспільства. Тому, перехід економіки України на шлях інноваційних перетворень не може відбуватися без побудови суспільства та економіки знань.

Висновки. Відсталість технологій зумовлює вищу витратність виробництва української продукції, що призводить до зниження її конкурентоспроможності не лише на світових, а й на внутрішньому ринках. Найбільш технологічно відсталими є підприємства паливної, хімічної та нафтохімічної промисловості, чорної і кольорової металургії, що зумовлює зниження попиту на виготовлену ними продукцію. Не відповідає суспільним потребам потенціал легкої промисловості. За інноваційністю, технологічним рівнем і конкурентоспроможністю вітчизняна продукція суттєво поступається розвинутим країнам.

Визначені бар'єри та проблеми інноваційної системи української економіки дають можливість розробити ряд заходів для їх усунення. Шляхами розв'язання та вирішення вказаних проблем може стати:

- формування законодавчих умов та удосконалення існуючої нормативно-правової бази для забезпечення розвитку національної системи інновацій України;
- системне і послідовне впровадження функціональних принципів державного регулювання інноваційною діяльністю, зосередження функцій стратегічного управління інноваціями у сфері держаних структур, а оперативного управління – переважно у приватних інвесторів;
- розроблення моделі національної інноваційної системи, яка б відповідала особливостям національної економіки та прийняття ефективних стратегічних програм інноваційного розвитку держави;

- напрацювання рекомендацій щодо створення сприятливих умов для розвитку науково-технічної сфери, підприємництва, інтелектуального потенціалу нашої країни;
- формування передумов щодо інтеграції всіх окремих об'єктів інноваційної інфраструктури в єдину активно і цілеспрямовано функціонуючу інноваційну систему, що можливо лише за умови дії потужних системоутворюючих факторів. Такими факторами могли б стати загальнодержавні пріоритети інноваційної політики за умови їх усвідомлення на всіх рівнях як основного засобу реалізації загальнонаціональної ідеї.

Список використаних джерел:

1. Freeman C. The national system of innovation in historical perspective / C. Freeman // Cambridge journal of economic. – 1995. – № 19. – P. 524.
2. Lundvall B.-A. National innovation system: towards a theorem of innovation and interactive learning / B.-A. Lundvall. – London : Printer Publishers, 1992. – 342 p.
3. Nelson R. The national system of innovation: a comparative study / R. Nelson. – Oxford : Oxford university press, 1993. – 541 p.
4. Mowery D. Inward technology transfer and competitiveness: the role of national innovation systems / D. Mowery, J. Oxley // Cambridge journal of economic. – 1995. – № 19. – P. 67-93.
5. Teixeira A. Human capital, trade and long-run productivity. Testing the technological absorption hypothesis for Portuguese economy, 1960-2001 / A. Teixeira, N. Fortuna // FEP Working Papers. – 2006. – 31 p.
6. Багрова І. В. Національна інноваційна система України: характеристика та проблеми становлення / І. В. Багрова, О. Л. Черевко // Вісник ДДФА: Економічні науки. – 2010. – № 2. – С. 81 – 90.
7. Алсуф'єва О. О. Концептуальні основи руху національної інноваційної системи / О. О. Алсуф'єва // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2009. – № 1 (2). – С. 18 – 24.
8. Анісімов А. Є. Детермінанти формування інноваційної складової соціально-економічного розвитку держави та її регіонів / А. Є. Анісімов // Вісник Донецького національного університету, Серія В: Економіка і право. Спецвип. Т. 1. – 2011. – с. 184 – 187.

References

1. Freeman, C. (1995). The national system of innovation in historical perspective. *Cambridge journal of economic*, no 19, pp. 524.
2. Lundvall, B.-A (1992). *National innovation system: towards a theorem of innovation and interactive learning*. Printer Publishers, London, pp. 342.
3. Nelson, R. (1993). *The national system of innovation: a comparative study*. Oxford university press, Oxford, pp. 541.
4. Mowery, D., Oxley, J. (1995). Inward technology transfer and competitiveness: the role of national innovation systems. *Cambridge journal of economic*, no 19, pp. 67 – 93.
5. Teixeira, A. (2006). Human capital, trade and long-run productivity. Testing the technological absorption hypothesis for Portuguese economy, 1960-2001. *FEP Working Papers*, pp. 31.
6. Bagrova, I. V. (2010). National innovation system of Ukraine: characteristics and problems of formation. *Bulletin DSFA*, no 2, pp. 81 – 90 (in Ukr.).
7. Alsuf'yeva, O. O. (2009). Conceptual foundations of the movement of the national innovation system. *Bulletin of the International Nobel Economic Forum*, no 1 (2), pp. 18 – 24 (in Ukr.).
8. Anisimov, A. E. (2011). Determinant's formation innovative component of socio-economic development of the country and its regions. *Bulletin of Donetsk National University, Series B: Economics and Law*, vol. 1, pp. 184 – 187 (in Ukr.).